

Skrift i Grus XIII: James J. GIBSON

Ifølge den mekanistiske menneske/natur-opfatningen er menneskeånden aktivt organiserende og billeddannende, mens naturen er passiv og uten eget formål og mening; naturen blir "vår bevissthets natur". Økofilosofene forsøker, på forskjellig måte, å torpedere denne oppfatningen.

I Skrift i Grus nr. XXI fortalte jeg om en av dem - den franske filosofen Merlau-Ponty - som allerede for 30-40 år siden begynte å bygge ut den tanken at vår omgivende fysiske verden er en aktiv deltaker i formingen av vår oppfattelse av verden og av oss selv. Merlau-Pontys filosofi går godt ihop med James Lovelocks teori om Gaia (SIG, Ringen nr. 31) - jorden som en levende, målsøkende stor-organisme.

En annen forsker som har gitt et viktig bidrag til en økologisk forståelse av menneskets natursansning og natursamspill, er den amerikanske persepsjons-psykologen James J. Gibson. Gibson går direkte løs på arven fra Descartes ved å hevde at erfarings-prosessen (persepsjonen) må studeres som en egenskap ved organismen og dens miljø sett under ett. Tradisjonell persepsjonspsykologi kjører feil når den ser på perspesjonen som en indirekte prosess - noe som foregår inne i organismen. Isteden har vi å gjøre med

en direkte utveksling mellom organismen og dens omverden. I høy grad er det de kunstige laboratoriesituasjonene som har villedet psykologene, mente Gibson. - Vi må ut av disse konstruerte, statiske og avsondrede eksperimentsituasjonene og isteden utvikle en forskning for tilnærmede naturlige forhold!

Dersom dette gjøres, vil forskerne komme til å forstå at sansene ikke er passive mekanismer som tar imot serier av verdi-frie data, men at de er aktive, undersøkende systemer med evne til å oppfatte meningsfulle endringer som naturen uavbrutt møter oss med - som allerede er der og ikke bare gis naturen av mennesket. Naturen er handlende på en måte, og den "byr fram muligheter som passer for oss og vår utvikling"; "dynamiske meninger" eller "affordances" (generøse tilbud!) er ord Gibson bruker.

- Et bestemt naturelement byr direkte fram forskjellige muligheter til ulike arter eller individer. F.eks. gir et lønnetre et menneske tilbud om å "se på" eller "sitte innunder", - en spurv tilbys å "sitte på grein", - et ekorn

å "klatre!", osv. Dette er verdier for de ulike organismene, men disse verdiene befinner seg ikke inne i organismene, f.eks. i menneskets bevissthet. Isteden er de "dynamiske, meningsfullt utsendte formidlinger", som en samling egenskaper ved landskapet selv. Dette må være den riktige betraktningsmåten, mener Gibson, dersom landskapet ikke kunstig skilles ut fra livet til de forskjellige organismene som bor i det og som bidrar til dets stadig pågående videreutvikling.

Gibson og hans elever kalles "direkte-persepsjonister". For dem er psyke eller ånd en egen- skap ved økosystemet som helhet. De arbeider altså med en vei bort fra de gamle "Ånd-" og "materie"-begrepene, slik at skillet mellom dem ikke lenger peker ut to grunnleggende ulike verdener. - Dette er spennende lesning for oss som søker å forstå Gaia litegrann! Les f.eks.: J.J. Gibson: The Ecological Approach to Visual Perception, Houghton Mifflin, Boston 1979.

S. Kvaløy